

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

מטות - מסעי

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת מטות - מסעי

- נ..... לפני ה' למלחמה - הכל במתנת שמים בלבד
- ה..... מסעיהם למוצאיהם - כל 'מסע' הוא על פי ה' בכדי ש'יצא' ממנו תכלית הטוב
- ט..... ככל היוצא מפיו - כוחה של כל תפילה ובפרט כשהמלך בשדה
- יא..... לזכרון לפני ה' - מעלת שמירת הקדושה ובפרט שמירת העיניים
- יט..... הוי זהיר בכבוד חברך - שלא לבייש אדם מישראל

פרשת מטות - מסעי

לפני ה' למלחמה - הכל במתנת שמים בלבד

בפרשתן (מטות פרק לב) נאמר בארוכה כל 'פרשת בני גד ובני ראובן', והתורה כפלה ושילשה את טענותיהם, וכך נאמר בתחילה, 'אם מצאנו חן בעיניך יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחווה אל תעבירנו את הירדן' (פסוק ה), ולאחר שהוכיחם משה 'האחיכם יבואו למלחמה ואתם תישבו פה' (פסוק ו) וכו', אמרו (טז-יח) 'גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו, ואנחנו נחליץ חושים לפני בני ישראל וכו', לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו, על כך השיב להם משה (כ-כב) 'אם תעשון את הדבר הזה, אם תחלצו לפני ה' למלחמה ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה', עד הורישו את אויביו מפניו, ונכבשה הארץ לפני ה', ואחר תישבו וכו', והיתה הארץ הזאת לכם לאחווה לפני ה'". שוב ענו ואמרו בני גד וראובן (כה-כו) 'עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה וכו' ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה' למלחמה כאשר אדוני דובר, עד כאן לשון הכתוב. וכל המעיין בפסוקים אלו יתמה, אם כבר אמרו אנחנו נחליץ חושים, מדוע הוצרך משה לחזור שוב על כל דבריהם, והיה יכול לומר להם בקצרה שאכן רק בתנאי זה תקבלו את עבר הירדן, והקושיא תגדל שבעתיים לאיזה צורך חזרו בני גד וראובן שוב על כל דברי משה, ולא אמרו שמקבלים על עצמם ותו לא, והרבר אומר דרשני.

וביארנו בספרי הקודש (עיי' באברבנאל עה"ת), כי מתחילה לא הזכירו בני גד ובני ראובן 'שם שמים' בכל שיחם ושיגם, רק אמרו גדרות צאן נבנה וכו' 'ואנחנו נחליץ חושים לפני בני ישראל וכו', לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו, ומשמע שהכל תלוי בידם ובמעשיהם (וכמוכן שאין לנו בהם שמין השנה, אלא רק מה שיש ללמוד לדורות), לזה בא משה וחזר על דבריהם, ובכל פרט ופרט ממאמרם הוסיף הזכרת שם ה' - לאמר, רק כך תצליחו במלחמה - אם תחלצו לפני ה' למלחמה, ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה'... ונכבשה הארץ לפני ה' והיתה הארץ הזאת לכם לאחווה לפני ה', כי בהכרת והזכרת שם ה' יצליחו. ואכן, בני גד ובני ראובן הבינו היטב את ה'תוכחה' שבדבריו, ומיד 'תיקנו' את דבריהם, לכן חזרו ואמרו כמו שהם עומדים בראשית דבר - ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה', ולא די בזה, אלא משה רבינו חזר ואמר כן לפני כל 'ראשי המטות' ב'תנאי כפול', אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם את הירדן כל חלוץ למלחמה לפני ה'.

ואכן זה סוד ההצלחה, לזכור בכל דבר וענין שהכל בידי ה', מידו הכל ומידו נתנו לוי, וככל שיוסיף להאמין שכל מה שיש לו הוא רק בגזירת עליון כן יוסיף הקב"ה להשפיע עליו כהנה וכהנה.

א. וכך איתא במדרש בפרשתן (במ"ד כב ז), זה שאמר הכתוב (תהלים עה ז-ח) 'כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים, כי אלוקים שופט זה ישפיל וזה ירים', מהו כי לא ממוצא וממערב, לא ממה שאדם יוצא ועמל בסחורה והולך למזרח למערב נעשה עשיר, אפילו פורש בספינות והולך ממזרח למערב וחוזר על המדברות ועל ההרים אינו נעשה עשיר. מהו ולא ממדבר הרים, אמר רבי אבא מרומניא כל הרים שבמקרא הרים הם חוץ מזה שהוא רוממות, שאין אדם מתרומם מן הדברים האלו, מה הקב"ה עושה נוטל נכסים מזה ונותן לזה שנאמר כי אלוקים שופט זה ישפיל וזה ירים.

ב. כתיב בפרשתן (מטות לא ג), 'אנשי הצבא בזזו איש לו', ביאור נורא הוד מבאר בעל ה'טעם הצבי' זצ"ל, שרק ב'דמיונם' היה נראה להם שהם בוזזים וחוטפים, ומרוויחים בזה ממון הרבה, אבל את האמת גילתה לנו התורה שהם 'בזזו איש לו' - כל אחד קיבל והשיג את הקצוב לו, את מה ששלו זה מכבר בגזירת פי עליון, איש לא גרע ולא הוסיף מאומה על קצבתו. ואכן, כשיזכור שה' הוא הנותן את הכל ואין האדם עושה מאומה (רק מחיוב ההשתדלות), או אז יצליח ויעלה, ישיג ויקנה ככל אשר תאווה נפשו.

באר הפרשה - פרשת מטות - מסעי

ג

ו'מתן שכרו בצידו', שהיודע ומאמין שאי אפשר לו לחטוף ולבוזז אלא 'איש לו' - אינו בהול ורדוף אחר בהלת הממון בטירוף הדעת, אלא כל חייו הם על מי מנוחות, שהרי ממילא לא יוכל להשיג אפילו פרוטה אחת יותר מאשר נקצב לו, ומה לו להתאמץ...

מעשה נפלא שמעתי מאיש צדיק ובנש"ק רב ודאין מורינו רז"ל שליט"א, כי ממול לביתו אשר בווייליאמסבורג נמצא זה רבות בשנים בנין קטן המט ליפול, רבים וטובים המה אשר אבו לקנות לעצמם 'נכס' זה, באשר מקומו בלב העיר ואפשר לעשות ממנו בית מדור יאה ונכבד עד מאד. אלא שמאז לא יכול איש לעמוד על כך - מי הוא 'בעל הבית'... והיה הדבר לוט בערפל, כי היה הבית שייך ל'יורשים' שהיו מריבים ביניהם, והעסק היה קשה ומסובך עד מאד.

ויהי היום יוצא מורינו שליט"א לרחוב העיר, ופוגש באברך פלוני, מורינו מקדם אותו כדרכו במאור פנים ובשמחה, והלה אומר לו, מגיע לי 'מזל טוב' קניתי את הבית הלז (ודע שהייתי מתחבא וירא ממך בזמן האחרון, ומורינו הבהיר לו שללא כל סיבה התחבא ממנו)... וכך הוה מעשה. בית זה יצא ע"י בית המשפט למכירה, ודבר המכירה כך הוא, שנקבע יום למכירה, וכל הרוצה בא לאותו 'מעמד' ומציע מחיר, והמרבה במחיר 'זכה לו', וכעין מה שאנו מוכרים עליות בביהמ"ד (להבדיל בין קודש לחול), אף אני מששמעתי על קביעת זמן המכירה ליום פלוני. מאד רציתי לבוא ולהציע מחיר מסוים, אלא שהיה לבי נוקפי, באשר היו שמועות פורחות באויר שבחצר הבית האחורית (בעקארד) גדילים עצי פרי, וכידוע שאין עוקרים עצי פרי ממקומם, ואם אכן נכונה השמועה חבל להשקיע ממון בבית קטן כזה שאי אפשר להגדילו לשום צד... מה עשיתי, בסמוך לבית שוכן 'מוסך רכבים' (מעכאניק) ואביתי להכנס דרכו אל החצר האחורית לבדוק מה מצב החצר, היש בה עץ אם אין... ומעולם ידוע שהמוסך שבעליו נכרי פתוח 24/7 - שס"ה ימים בשנה, היינו יום ולילה לא ישובת, שבת ומועד וכו', ומשום מה זה כשבועיים ימים שבאתי הנה יום יום, והמוסך סגור על מסגר ובריח, ובכל יום המתנתי שעתיים מחוץ למוסך שמא יבוא היום לפתוח - אלא שנשארתי בתוך הרכב שלי, מחשש 'עינא', שמא אתה ושכנך תכירו בי שאני מתעסק לקנות הבית, ותרוצו אתם לברר ולהבטיח סכום גדול יתר על מה שהצעתי.

כעבור שבועיים ראיתי שאין כאן 'תכלית', והגיע זמן המכירה, גמרתי אומר וקניתי הבית גם ללא בדיקת העצים - במחיר זול מאד, כי לא השתתפו במעמד המכירה רק עוד שני קונים... ויהי בצאתי מה'מכירה' באתי הנה, והנה המוסך פתוח לרווחה, נכנסתי אל בעל המוסך, פתחתי עמו בדברים על דא ועל הא, ואמרתי לו - זה שבועיים תמימות שאני דולק ומחפש אחריו, הלה סיפר לי שאך אתמול יצא מבית החולים כי אשפזו אותו על 'רויז' (שושנה) שהייתה לו ברגלו, אז ספרתי לו שקניתי הבית, והלה קפץ ממקומו כנשון נחש... וכי אתה קנית... והרי נכרי זה - בעל הבית, הבטיח לי בכל השנים שאני ה'ראשון' לקנותו כי חפץ הייתי להרחיב את המוסך על שטח בית זה העומד בסמוך למוסך, אילו ידעתי על דבר המכירה הייתי מציע בחצי מיליון דולר יתר על הצעתך... והכל בכדי שהבית יבוא לרשותי.

ועתה התבונן, וראה כמה שמרו מן השמים, הכניסו את הנכרי בעל המוסך למשך שבועיים לבית החולים, כדי שלא יתוודע על דבר המכירה, וכדי שהבית יגיע לידי היהודי שעבורו הועידו מן השמים את הבית... גם מרבים מאחינו בי ישראל שהיו רוצים לקנות הבית העלימו מן השמים שלא ידעו על דבר המכירה. אמור מעתה, מה לך דואג וחרד להשיג הון ובית וכו', מן השמים יסבבו וישדדו מערכות בכדי שהמיועד להיות 'בעל הבית' יהפוך להיות בעליו, איש לא יקח ממך מאומה.

שמעתי מאחד מבני החבורה, כי לקראת נישואי נכדו והגדול והראשון של הרה"ק ה'ישועות משה' מויז'ניץ זי"ע גברה ההתרגשות בקהל הקודש, כשהכל ששים ושמחים בשמחת רבם ומאורם וחפצים להשתתף בשמחת הנישואין שאכן נערכה ברוב פאר והדר בהשתתפות ראשי עם קודש אדמורי"ם ורבנים לרוב, והנה בהגיעו למעמד ה'קבלת פנים' הבחין ברעו וידידו אשר הצליח לתפוס לעצמו מקום עמידה סמוך ל'מזרח' שהיה המקום המובחר ביותר, ממנו ניתן לראות בנחת את בימת הכבוד ואת כל הקהל, וממש קינא בו, הנה אני נדחק בין המון עם, בקושי מצליח לראות כמציץ מן החרכים, ואילו הלה עומד בטח שאנן, נהנה מכל רגע... אך כעבור כעשר רגעים (דקות, מינו"ט) שם לב שאותו חבר עזב את מקומו ונעלם... בתום המעמד יצאו כולם אל תחת כיפת השמים למעמד ה'חופה', והנה שוב אותו חבר 'מוצלח' ניצב במקום הטוב ביותר, רואה את הקולות... ושוב פיעמה בו רגש הקנאה, ראו מה ביני לבינו... הנני עני ממעש ואילו הוא גבר שבגוברין... ברם, כמעשהו בראשונה כך מעשהו בשניה, כעבור

באר הפרשה - פרשת מטות - מסעי

עשר רגעים נעלם והלך... והנה בעת שמחת הנישואין חזר הדבר על עצמו בשלישית, אותו 'בר אינש' ניצב על משמרתו 'ראש וראשון', מה נאמר ומה נדבר, עיניו של בעל המספר כבר יצאו מחוריהם מרוב קנאה... אך גם עתה, בקושי עברו עשר רגעים והילד איננו... כמובן מאליו, שגם במעמד המצוה טאנץ' היה לאיש הנ"ל את המקום הטוב ביותר...

לאחר שנגמרה ה'שמחה' כבר לא היה יכול להתאפק וניגש לאותו חבר לברר אצלו את ה'סוד' וה'תעלומה' שבכל היעלמויותיו, השיב לו, וכי מדוע אינך מבין מעצמך... הקדמתי שעות הרבה להגיע בשביל לתפוס את ה'מקום' בקבלת פנים, אך תיכף מיהרתי לצאת לתפוס את המקום במעמד החופה, וגם שם לא שקטתי ולא נחתי, כי הייתי מוכרח לרוץ לתפוס מקום טוב לשמחת הנישואין, ושם הייתי בהול ולחוץ לתפוס את המקום במעמד המצוה טאנץ'... נעניתי לו בחזרה, אכן היה לך את המקומות הטובים ביותר, אבל בחתונה עצמה לא היית כלל, לא בקבלת פנים ולא בחופה ולא בשמחת הנישואין... לא נהנית אפילו רגע אחד ולא השתתפת בנפשך אפילו במשהו...

כיוצא בדבר ייאמר, לכל אותם הבהולים על ממונם, ותמיד רצים בחוסר יישוב הדעת לחטוף ולתפוס עוד ועוד... גם כשיש להם כסף לרוב עדיין טרודים הם ב'שאלת הקיום' היאך יגדילו את הונם כהנה וכהנה, ואכן כסף יש להם, אבל עולם הזה אין להם... אימתי הם זוכים בכלל להנות... ועל כגון דא נאמר 'האי עלמא כבי הילולא דמיא', זכור ואל תשכח עיקר לשם מה הגעת ל'חתונה', לשמוח ולא לרוץ לתפוס מקומות... ועל דרך זה ממש, זכור לשם מה הגעת להאי עלמא... וכבר ידוע מליצת העולם על אחד שישב במנוחה, שאלו אותו מדוע אינו רץ אחר הממון, השיב להם, וכי מה אעשה אחרי שיהיה לי מיליארדים - אשב ואנוח... אם כן אעשה זאת כבר עתה...

וכבר אמר אחד הצדיקים, נאמר ב'מתן תורה' (שמות כ טו) 'רואים את הקולות', ודרשו חז"ל (מכילתא, הובא ברש"י) רואים את הנשמע, ושומעים את הנראה, ונרמז בזה, כי מדרך העולם שהם רואים בעיניהם כיצד 'עבודתם' מביאה להם את הפרנסה, ואילו את הידיעה כי הכל תלוי ב'סייעתא דשמיא' אינם רואים אלא שומעים, כך שמענו מאבותינו מדור דור את האמונה הטהורה שכל הבא לאדם אינו אלא בגזירת עליון, ו'ההשתדלות' היא רק גזירת מלך. אכן במתן תורה נתעלו ישראל והגיעו להשגת אמונה בחוש עד שראו את מה שבכל עת רק נשמע לבני אדם שהכל תלוי ב'סייעתא דשמיא', ואילו הדבר 'הנראה' תמיד, שמעשה הידים הם מביאים את הפרנסה ח"ו נהפך להיות רק בגדר 'שמיעה'...

ושמעתי לפרש בטעם שנאמר (תהילים קכז ב) 'יגיע כפך כי תאכל', ולא נקט 'יגיע ידך', כי הדבר ידוע שמי שיש לו רק כף יד בלא אצבעות ל"ע שהרי הוא מוגבל במעשיו, ולזה דימה את היגיעה והעבודה, שאין האדם אלא כדוגמת ה'כף' - שאינו יכול לעשות בעצמו, אלא כל עבודתו אינה אלא השתדלות בעלמא ואינה מביאה כלל את הפרנסה, ואם אכן האדם חי בהרגשה זו הרי 'אשריך וטוב לך'...

כה אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות, אמונה ובטחון, מה) כשאדם יוצא לשוק וצורך כספו בידו בכדי לקנות בו דבר מה, אם יאמין בבירור כי החפץ שברצונו לקנות הוא מהשגחתו יתב"ש וכן שהקב"ה הכניס בו את המחשבה לקנות, ואף הסכום שיקבעו הכל בהשגחה, וכן במוכר דבר מה - שיאמין כי הדעת למכור וכן הסכום הכל בהשגחתו יתב"ש, ערב אני בעדו כי השי"ת יצליח את כל דרכיו.

ג. בדרך זה ביאר ה'שואל ומשיב' זי"ע (דברי שאול) הא דאיתא במדרש (שהש"ר ד ג) על אותם שנלחמו במדין 'שלא הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד, שאלו הקדים אחד מהן תש"ר לתש"י לא היה משה משבחן ולא היו עולין משם בשלום, הוי אומר שהיו צדיקים ביותר', וצריך ביאור מה שייכות הא להא, ומהו 'הקפידא' הגדולה ביותר על שינוי סדר הנחת התפילין. ומבאר, שהנה תפילין של ראש מורה על גודל השגתו של הקב"ה על ישראל, וכמו שדרשו חז"ל (ברכות ו.) הא דכתיב (דברים כח ו) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, אלו תפילין שבראש', ואימתי זוכים לשמירה עליונה זו - כאשר מקדים להניח תפילין של יד על ידו הכהה, כשהוא מראה לעין כל שידו היא כהה ואינה יכולה להושיעו... ובזה יתבאר דברי המדרש, כי המה נצחו במלחמה מאחר שהקדימו תפילין של יד, וידעו כי אין ידיהם עושות מלחמה אלא רק הקב"ה הוא עושה מלחמה, ועל ידי זה זכו שה' יגן עליהם ונתייראו מהם כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליהם.

וכך פירש הרה"ק ה'ישא ברכה' (ד"ה החלצו) בלשון הזמר 'בני היכלא' (שחיברו האריז"ל הק' לסעודה שלישית) 'חזו חילי דלית דינין דתקיפין', אם תראו שהכל הוא מ'חילי' וכוחי, אזי תזכו 'דלית דינין דתקיפין' - שיתבטלו כל הדינים ואך טוב לישראל.

למוצאיהם' אחר שכבר נכתב בתחילה ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם', ב. מדוע שינה הכתוב בלשונו, שבתחילה נאמר 'מוצאיהם למסעיהם', ואילו בהמשך נכתב להיפך 'מסעיהם למוצאיהם', וכבר האריכו בספה"ק בדרכים הרבה ליישב מקרא קודש זה¹.

וביאר הרה"ק מפיאסנע זי"ע הי"ד בספרו 'איש קודש' (דברים שנשא באש קודש' בשנות המלחמה הנוראה), כי הנה כל מאי דעביד רחמנא לטב עבדי, אלא שבשעת ההסתר' עצמו אין אדם יודע מה הטובה הגנוזה בדבר, ורק לאחר מכן מתברר לו גודל החסד והרחמים (פעמים

אמנם המדמה בנפשו כי 'כוחי ועוצם ידי' עשה לו את החיל הזה הרי הוא מאבד 'מה שנותנים לו', שלא יהיה קיום למה שכבר ניתן לו², וכן גורם לעצמו מניעת השפע הנקצב לו מן השמים³.

מסעיהם למוצאיהם - כל 'מסע' הוא על פי ה' בכדי ש'יצא' ממנו תכלית הטוב

בפרשתן (מסעי לג ב), 'ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם', והתמיהות עולות מאליהן, א. מפני מה האריך הכתוב וכפל בלשונו לאמור 'ואלה מסעיהם

ד. וביאור הדברים נתבאר בספרים, כי הקב"ה רוצה שבניו יכירו וידעו כי זקוקים הם בכל עת לרחמי וחסדיו ועי"ז יהיו תלויים בו, ואכן, כל עוד ש'חסרים' הם הנם תולין עצמן בו ומייחלים לחסדו, אך משנתעשר האדם שוכח הוא כי כל אשר לו מן השמים, ואינו זוכר שבכל עת הוא זקוק לרחמי שמים שישאר הכסף בידו ויבוא על סיפוקו - ולכן העמיד הקב"ה שיהא 'גלגל החוזר בעולם' (שבת קנא:), אבל אם יזכור האדם בכל עת כי אשר לו אינו אלא 'פקדון' מן השמים, ובעליו האמיתי של המעות והעושר (כיו"ב, גם לענין בעל רכוש מועט...) הנו הקב"ה נמצא שעדיין הוא 'תלוי ועומד' בחסדי הבורא, מעתה אין כל סיבה לקחת ממנו את ממונו...

ה. נאמר בפרשתן (מטות לא ד) 'אלף למטה אלף למטה', ונתבאר במדרש (כב ג) שמכל שבט נשלחו ב' אלפים, אחד לעמוד במלחמה, ועוד אלף להתפלל עליהם. ותמה הגאון רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל (אור יחזקאל ח"ד - אמונה, עמוד קפ) כמה תמיהות בדבר. א. מדוע נשלחו אלף המתפללים למקום המערכה, הרי מן הראוי להעמידם בתפילה בביהכ"ס. ב. מדוע שלח 'אלף' מתפללים מכל שבט, ולא היה סיפק ב'מניין' מתפללים, ומה גם שהיו יכולין לסמוך על תפילות כל בני ישראל, ומדוע הוצרך לייחד את האלף שמכל שבט ושבת. ג. על כולנה יש לתמוה, הרי מלחמה זו מלחמת מצוה הייתה - שציווה הקב"ה למשה 'נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים', ומה מקום לתפילה ותחנונים על נצחון המלחמה.

וביאר הגר"י, שאכן, הקב"ה בעצמו ניהל את מערכת המלחמה, אלא שהאדם בטבעו נוטה לחשוב כי כוחו ועוצם ידו עושה לו את החיל, ומחשבות אלו הם תחילת הכשלון והפסד המלחמה, וברצותו להצילם ממחשבות אלו שלח משה אלף מתפללים, כמספרם של עורכי המלחמה בפועל, והללו יתפללו בסמוך להם, וכך ידע כל אחד מיוצאי המלחמה כי 'מתפלל פרטי' יש לו, וכאשר יראה בעיניו את המתפלל לא ייחס את הנצחון לעצמו אלא לאדון הכל השומע תפילת המתפלל שיחדו עבורו (כי האדם קרוב למראה עיניו - ולא מספיק שידע שבתוך המחנה מתפללים עליו, כי אז עדיין מסוכן הוא לחשוב כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל).

ו. יש שביארו כי פרשה זו ללמד יצאה על כל תהלוכות עולם, כי כל יהודי באשר הוא עובר בימי חייו מסעות ותהפוכות, ופעמים נופלים בלבו הרהורים ומחשבות - כזאת וכזאת עלה בחלקי מאחר שנסעתי למקום פלוני... מאחר שפגשתי באדם פלוני... מאחר שדברתי כך וכך... אויה לי, אילו לא הייתי נוסע ממקום שבתני אל זה המקום וכן בשאר המקרים הייתי מונע מעצמי מקרה פלוני, והרי הוא גוער בעצמו - מה ראיתי לשטות זו ליסע מהתם להכא. הרי תשובתו ב'פרשת מסעי' הכתובה כאן - רבי יהודי, אינך אלא טועה, כי אדרבה, מאחר שהבורא רצה שיקרה לך כך, על כן הביאך אל זו הדרך ההולכת למקום בו ימצאך המקרה, ולא אתה הלכת בזו הדרך אלא מן השמים הוליכך שם.

ובזה יבואר (עיי' ייטב לב) על נכון כפילות התיבות והיפוכן - 'ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה', ואלה מסעיהם למוצאיהם'. דהנה בני ישראל עברו במ"ב מסעות הללו תהפוכות שונות ומשונות, במרה היו להם מים מרים, ואילו באילים היו להם שבעים תמרים ומים מתוקים, ובמסע אחר כלל לא היה להם מים, וכיו"ב בשאר עניינים, כל מסע ועניין שלו. ומי שאינו מאמין בהנהגת ה' ובהשגחתו הפרטית יחשוב שרק מפני שבאו למקום פלוני

באר הפרשה - פרשת מטות - מסעי

את מוצאיהם למסעיהם, 'מוצאייהם' היינו תכלית המסע, והיינו שבשעה שכתב משה את כל מ"ב המסעות כבר ידעו את ה'מוצאייהם' - התכלית שיצא מכל אותם למסעיהם, שהכל היה רק על פי ה', אכן בעת מסעיהם עדיין לא ידעו מהו ה'למוצאייהם', על כן נקט הכתוב בלשונו ואלה מסעיהם למוצאייהם, שקודם היה המסע ורק אח"כ התגלה להם מהו ה'למוצאייהם'.

ובאמת עניין זה הוא 'נבואה הנצרכת לדורות', שכבר נודע מאמרו של מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא בדגל מחנה אפרים בפרשתן) שכל אדם עובר במשך ימי חייו את כל מ"ב המסעות, ופעמים הרבה שעומד האדם ותמה מדוע באתי לידי 'מסע' זה... ומה התכלית בכל אלו ה'מסעות' והטלטולים שונים בגוף ובנפש, וכי

שלאחר מכן היינו כעבור זמן מה, ופעמים היינו רק לאחר בואו לעולם העליון - כי עדיין לא 'נמר' הדבר...).

וכך היה במ"ב המסעות של בני ישראל מעת שיצאו ממצרים עד בואם אל ארץ נושבת - ארץ ישראל, שכולם היו בתכלית אחת לגלות מלכות ה' בעולמו, ובכלל זה כל טלטולי הדרך וכל הקשיים שהיו מנת חלקם, הן ב'פי החירות' כשמצרים רדפו אחריהם, הן ב'מרה' שלא היה להם מים לשתות, וכיו"ב בשאר המסעות, והנה בשעת המסעות עצמן לא ידעו ולא הבינו מה זאת עשה להם אלוקים, ורק לאחר שעברו כל אותם התלאות אז הוברר בידם עומק הבוונה העליונה, והיאך כל הנהגתו ית' היא להביא לתכלית הטוב. ובוה יתבאר היטב לשון הכתוב ויכתוב משה

מצאן כך וכך - מכיוון שבאו למרה היו להם רק מים מרים, ואילו היו נמנעים מלכבוא לשם היו ניצולים ממקרה זה, ועוד יחשוב, מכיוון שבאו לאילים זכו למים מתוקים, ובאמת אינו כן, אלא אדרבה, מאחר שהוצרך לקרות להם מקרה פלוני במקום פלוני הביאם ה' במסע זה. וזהו ויכתוב משה - כאן הודיע משה לבניי, שכל מוצאייהם מלשון 'מקרה' [כמו שנאמר (יהושע ב כג) כל 'המוצאות' אותם] לא מחמת שנסעו אירע להם כן, אלא הכל למסעיהם על פי ה' - הקב"ה ציווה שיסעו במקום פלוני בכדי שיארע להם כך וכך. וח"ו מלחשוב ואלה מסעיהם שמאחר שנסעו למקום פלוני, לכן למוצאייהם - מצא אותם פגע פלוני ומקרה אלמוני.

ויתבאר ביותר במשל לעבד נאמן למלכו, שציווה לו המלך ליסע למקום פלוני, ופנה העבד לנמל האניות לחזר אחר ספינה שתוליכנו למקום ההוא - לקיים מצוות המלך, אך בהגיעו לשם שמע שזה עתה יצאה הספינה לדרכה, ולא עוד, אלא שמכאן כבר לא תצא עוד ספינה למקום ייעודו, ורק למחר תצא ספינה מנמל אחר המרוחק היטב מכאן, ומעתה עליו להיטלטל בדרכים לא דרכים עד שיגיע ליעודו, הרי שאדם זה תכאב עליו נפשו, בחשבו עתה אצטרך להיטלטל במסע מפרך ומיותר לגמרי, שהרי לא ציווה המלך כי אם להגיע למקום פלוני, ואם הייתי מזדרז היה בידי ליסע למחוז חפצי בספינה בדרך כבוד ובמנוחה. אמנם אם רק ישמע האיש שהספינה נסעה לה מהר מכאן כי כן ציווה לה המלך - ברצותו שהעבד יצטרך להיטלטל בדרך קשה ומפרכת, אזי תשמח ותגל נפשו שלא לריק יגיעתו, שהרי כל מטרת בואו הנה היה כדי למלא אחר רצון המלך, ואם רצון המלך בענין אחר שמחה היא לו למלאת אחר ציוויו, (כי וודאי יש למלך איזה תכלית וסיבה לטובה בטלטול העבד בדרך הקשה), וממילא - כל טרחה וקושי בדרך הילוכו תוסיף לו שמחה על שמחתו, והנמשל מובן מאליו... וכך ביאור הכתוב, ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם - שידע האדם מדוע מצא אותו איחור הספינה וטלטול הדרכים, והוצרך לשנות מסעו - כי למסעיהם על פי ה', הקב"ה משגיח עליו בהשגחה פרטית מלעילא והוא מסדר את דרכיו ומסעותיו, ושלא יחשוב ח"ו שאלה מסעיהם - שמסעותיו להכא ולהתם, הינם רק מחמת מוצאייהם - שכך מצאוהו פגעי ומקרי העוה"ז, והם גרמו לטרור במסעות מיותרים.

ובימינו אנו נלמד למי שאיחר את הבאס (אוטובוס) או את המטוס, את הבנק או את הרופא, את העסקן או את ה'מכולת' וכיו"ב, בל יחשוב לרגע אחד כי ביש מזל (שלימזל) הוא, ואילו היה מזדרז מעט היה מספיק הכל בעתו ובזמנו - וכפי ראות עינינו שפעמים אחר 'איחור' כזה מסוכן לעמוד בד' אמותיו של זה המאחר, אלא ידע כי הכל כבר כתוב וחתום מעיקרא בשמים ממעל, וכל פסיעותיו צעדי ומסעותיו של אדם כבר קצובים ומדודים בשמים ממעל - כפי צרכו ותיקונו של האדם לטוב לו כל הימים.

כה אמר הרה"צ רבי יצחק דוד גוטפארב זצ"ל מנקיי הדעת שבירושלים, מעולם לא איחרתי את האוטובוס אלא לפעמים אירע שבאתי זמן רב לפני האוטובוס הבא לאחרי, כי אף אם באתי אפילו רגע כמימריה אחר נסיעת הבאס, או שהוא חלף ועבר על פני הרי זה רק מפני שאוטו זה לא היה מיועד עבורי...

בא וראה מעלת קבלת הדין באהבה, ועד כמה הקב"ה חפץ שיאמינו בו בניו ויסמכו עליו ית' שמנהיגם בחסד וברחמים ולא יתלוננו ויתאוננו, שהנה נאמר בפרשתן (מסעי לג לח) 'ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש', וזו הפעם היחידה בה נזכר בתורה זמן פטירתו של אדם ויום היארצייט (ים השנה) שלו... ומבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (פר' חוקת) בזה"ל, דהנה אמנם מאד נתעלה

לא היה עדיף ש'אחנה במקום אחד' על מי מנוחות, אכן התשובה היא - עוד יבוא הזמן ויתברר כיצד היה הכל לטובה, ובעיניך תראה את מוצאייהם למסעיהם. על כן, מתחילה יתאזר באמונה בבורא עולם שכל המסעות הם על פי ה', וגם בשעת הנסיון כשהוא עומד בפרשת 'מסעי', יקבל עליו את הדין מתוך התחזקות באמונה שהכל לטובה ויתאזר בסבלנות שעוד יראה את ה'למוצאייהם' והתכלית שבדבר^ט, ובכך תשקוט נפשו ותנוח עליו רוחו.

ז. רמז נאה שמעתי מאיש יקר ונבון שליט"א, שהנה נדפס בסוף הפרשה מניין הפסוקים שהוא קל"ב וסימנך 'מחלה חולה' (ורומז על 'מחלה' מבנות צלפחד שזכרת בסוף הפרשה), והקשה הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי זצוק"ל בספרו 'טעמא דקרא', מדוע נקט סימן שהוא לשון רע, מחלה, חולה... וכי לא היה יכול למצוא סימן טוב, ומה עוד שהרי עומדים אנו בסיום ספר במדבר, וכלל נקוט בידנו שאין מסיימים בדבר רע, ומבאר הגר"ח זצ"ל, כי 'חולה' אין הכוונה מלשון חולי אלא מלשון מחול - עיגול וריקוד, על דרך שאמרו (תענית כו): 'יוצאות וחולות בכרמים', והכוונה היא על דרך האמור בסוף הפרשה (לו יא) 'ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונועה בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים', ובשעה זו היתה מחלה 'חולה' במחול בשמחת נישואיה... וממילא אין כאן סימן רע אלא הוא סימן טוב... ומעתה יש להוסיף על כל מחלה וחולה רח"ל, שעוד יבוא הזמן ויתברר כיצד הכל הוא לטובה, ובאמת לא היה כאן מחלה וחולה מלשון צער אלא מלשון שמחה ומחול, ונהלל שמו ב'מחול' כשעין בעין נזכה לראות כיצד היתה ה'מחלה' רק לטובה ולברכה...

ח. ואמונה זו גופא תמשיך עליו רחמים וחסדים, וכאמור בפרשתן (מטות ל ב), 'וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר ציווה ה'', וביאר הרה"ק מחמעלניק זי"ע (הובא בארץ החיים להגר"ח ליבערזהאן מערכת אות א) כאן למדנו, שבשעה שרואה אדם מישראל שדרך הצלחתו נוטה למטה ('מטות' מל' נוטה, וגם רומז למי שיורד מטה מטה) לא יזעף לבו ולא יאבד אמונתו בה', אלא יקבל את הכל באהבה ושמחה, ויאמר זה הדבר אשר ציווה ה' - כך גזרה חכמתו יתב"ש, וידע נאמנה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ויברך על הרעה מעין הטובה בשמחה. ומסיים הרה"ק מחמעלניק זי"ע וכאשר יעשה כן אני מבטיחו שיעלה על במתי ההצלחה אי"ה (יש שביארו, 'ראשי המטות', מלשון 'נטיה', וכלומר ש'ראשי המטות' הא גופא הדבר אשר ציווה ה', כי התכלית הוא להטות ולכופף עצמו 'א בייג' מתוך הכנעה אל הקב"ה). אמרו בעלי הרמז ברמז בסמיכות פרשת מטות למסעי, לומר לך, כל המטה עצמו ונכנע למוצאות אותו - להנהגת ה' עמו, אזי מסעי - כדאמרי אינשי פלוני 'אלעס פארט איהם גלאט' (כל חייו מתנהלים לו למישרין כמי שנוסע על כביש ודרך סלולה וחלקה).

מסופר על הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שפעם אחת בעת אשר נכנס למוניית (טעקסי) והוצרך לכופף עצמו שיוכל להיכנס לתוך הרכב (כך הוא מכורח המציאות) נענה ואמר, הביטו וראו, אם ברצון האדם להמשיך בדרכו עליו לכופף הראש תחילה בכדי שיוכל להיכנס, ואם יישאר על מעמדו בקומה זקופה - לעולם לא יגיע למקומו הנרצה. וללמד על הכלל כולו יצא, כל אחד ואחד בעניינו, אם ברצונו לעבור את חייו בשלום ושלוה השקט ובטח, עליו לכופף עצמו, ואז יוכל 'ליסע' בשלום, אך אם יעמוד על שלו ימצאוהו צער ומכאוב על כל צעד ושעל.

ט. בעת חנוכת הבית של ישיבת טעלז בקליוולאנד שבארה"ב, אמר ראש הישיבה הגאון רבי אליהו מאיר בלאך זצ"ל, שהנה מצינו (שמואל א' כ כא-כב) כשברח דוד מלך ישראל מפני שאול המלך, עשה סימן עם רעו ואוהבו יהונתן בן שאול לדעת האם אכן גבר כ"כ כעסו של שאול עליו, וכך היה סימנם, שיהונתן יזרוק חיצים, ולאחמ"כ ישלח נער לאוספם, 'אם כה אומר לנער החיצים ממך והנה' - סימן הוא שעדיין לא גבר כל כך כעסו של שאול ואפשר לדוד לחזור לביתו, אך אם יאמר לנער 'החצים ממך והלאה' אזי סימן הוא שגבר כעסו, ואז לך כי שלחך ה'. והלשון צריך ביאור, מדוע אמר לו 'לך' כי שלחך ה', היה לו לומר 'ברח' כי שאול מבקש להרגך. אלא מכאן למדנו, שאף כשנראה לאדם שעליו לברוח ממקומו מפני שחברו רודף אותו, באמת, לא זוהי סיבת בריחתו - אלא אך ורק מחמת כי שלחו ה' למקום ההוא, ויש לבורא איזה תכלית ושליחות שעל האדם לעשותה במקום ההוא

נש, ואילו בהמשך כתיב המתין אותו חסיד, ואין הדבר אומר אלא דרשוני, כי אימתי התהפך כל כך ועלה בדרגא עד שחז"ל הקדושים מכנים 'בר נש' זה בשם 'חסיד'... אלא שבאותה שעה שראה את המוות לנגד עיניו, ונהפך לאבל מחולו בפשוטו ממש, ומ"מ 'לא אברו עשתונותיו'... אלא קיבל עליו את הדין באהבה כשהוא אומר להם לברך על הרעה 'ברכת אבלים' כשם שהיו מברכים על הטובה 'ברכת חתנים', ברגע אחד נתעלה עד לרום המדרגות, כי הצדיק עליו את הדין, ואין לך דבר גדול יותר מזה.

והנה איתא ב'מדרש' (במ"ד נג א) אמר להם הקב"ה וכו', כל אותן ארבעים שנה שעשיתם במדבר לא הנחתי אתכם לברוח, אלא הייתי מפיל שונאים לפניכם כמה שהייתי עמכם, ולא עוד אלא כמה נחשים וכמה שרפים וכמה עקרבם היו שם שנאמר (דברים ה טו) 'נחש שרף ועקרב', ולא הנחתי אותם להזיק אתכם, לכך אמר הקב"ה למשה, כתוב את המסעות שנמעו ישראל במדבר כדי שיהיו יודעים מה נסים שעשיתי להם, מנין, כמה שקרינו בעניין 'אלה מסעי', עכ"ד המדרש. וכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרס"א ד"ה

אהרן הכהן במיתתו זאת אשר לא נמצא כמוהו, והוא שכאשר נגזרה הנזירה עליו לעלות הר ההר לא בקש שום דבר התנצלות, ולא רצה להתפלל לבטל הנזירה, או שיבקש משה רבנו ע"ה רחמים עליו על ככה, רק קבל עליו דין שמים באהבה לקיים מצות המלך ולא עיבב, לכן הוא שנוכר כמה פעמים מיתת אהרן בתורה לגדול חשיבתו הנ"ל וכו', עכ"ל"א.

איתא במדרש (קה"ר ב ד) מעשה 'בבר נש מרברבי בבל (מגדולי בבל) שנשא בנו אשה, ברביעי עשה סעודה לחכמים, אמר לבנו עלה לעליה והבא לנו יין טוב מחבית פלוני, עלה להביא יין ישן מן העליה, הכישו נחש ומת. המתין לירד (חיכה האב שירד הבן) ולא ירד, אמר אעלה ואראה מה טיבו שבני מתעכב, עלה ומצאו שהכישו נחש ומת מושלך בין החביות. המתין אותו חסיד עד שאכלו ושתו האורחין כל סעודתן וגמרו לברך, אמר להם רבותי, לא לברך ברכת חתנים לבית אותו האיש באתם לברך בנו, עכשיו אמרו עליו ברכת אבלים על בנו, לא לחופה באתם הכניסוהו לקבר'. ודייק הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל ראש ישיבת באר יעקב, כי בתחילת המעשה נזכר האב בשם בר

דייקא. כל אחד ילמד לנפשו להתחזק באמונה זאת לדעת שאין כל רע ומיצר יוצא מפי עליון, וכל קורותיו 'ובריחתו' של אדם - בהשגחה פרטית המה לו לטובה ולברכה, לששון ולשמחה.

והמשיך לספר בהתרגשות את דרכי השגחת השי"ת והצלחתו מגיא צלמוות במלחמה הנוראה, שבתחילה היה מתגורר בטעלז שבליטא, וביום מן הימים הוכרח לברוח מחמת אחד מפושעי ישראל שעלה לגדולה וחששו שיתנקם בו על שסטר לו על לחיו באיזו הפגנה שנערכה כנגדו (על שפתח חנותו בשבת קודש), על כן גלה ממשפחתו וידידיו אל עבר ארה"ב, אין צריך לומר שהדבר היצר לו מאד, ולא הבין על מה ולמה באה לפתחו צרה צרורה זו שיצטרך לגלות למרחקים, אך כעבור כמה שנים כאשר פרצה ה'מלחמה' ורוב מנין ובנין של יהדות אירופה נהרגו על קידוש ה', וביניהם כל משפחתו של רה"י, ואף גם בני הישיבה, או אז הבין, שכל 'בריחתו' הייתה 'הצלתו' ממוות לחיים, בגשמיות, וגם ברוחניות שחזר והקים לתפארה את הישיבה דטעלז בקליוולאנד.

י. ומילתא דפשיטא היא, שלא נאמרו דבריו הקדושים לגבי דידן, כי אדרבה, הקב"ה חפץ שיתפללו אליו בריותיו וירבו בתחנונים לבטל כל גזירות קשות ורעות, ואף ידועה שיטת הרמב"ן (בהשגותיו על ספר המצוות לרמב"ם, מ"ע ה) שיש מצוות עשה מדאורייתא להתפלל בעת צרה (וכ"ש לרמב"ם), אך מכל מקום ללמד בא על ההתעלות הגדולה שזוכים לה אותם המקבלים עליהם דין שמים באהבה.

יא. וכבר מצינו ב'ילקוט שמעוני' (במדבר רמז תשפז) בעניין מיתתו של אהרן הכהן ש'היה משה מתבייש לומר לאהרן הגיע זמנך ליפטר מן העולם וכו', אמר ליה, אהרן אחי אם יאמר לך הקב"ה לאחר מאה שנה שתמות מה תאמר, אמר ליה, צדיק הדיין, ואם יאמר לך היום מה תאמר לו, אמר ליה צדיק הדיין נאמן הוא עלי, אמר ליה הואיל וקבלת עליך נעלה לראש ההר שכן אמר לי הקב"ה. היה אהרן הולך אחריו כשה לטבח יובל (מלשה"כ ישעיה נג ז) אמר הקב"ה למלאכי השרת, הייתם תמהים על יצחק כשעלה על המזבח ולא סרב, בואו וראו את הגדול הולך אחר אחיו הקטן לקבל מיתה'.

ומכאן מקור נאמן למה שכתבו רבותינו בעלי התוס' (מושב זקנים ויקרא יט טו) שבאותה שעה שיהודי מצדיק עליו את הדין הקב"ה מתפאר על מלאכי השרת.

במדרש) שמתעם זה קבעו חז"ל לקרוא פרשה זו בימי 'בין המצרים', שבימים אלו ש'נסגר הבריחה מפני בני ישראל' עד ש'כל רודפיה השיגוה בין המצרים', אזי העצה היא להתבונן בפרשת המסעות, לראות עד כמה הקב"ה מפליא לעשות ניסים בתוך הצרה, ועי"ז נזכה לישועה בתוך 'המצר'. ומסיים ה'שפת אמת' בלשון קדשו 'ובכל עת שנסגר הדרך בפני איש ישראל, הכל רק כדי שיסתכל האדם בלפי מעלה לשעבר הלב לאביו שבשמים'.

כבר דקדקו המדקדקים ענין נפלא, כי תיבה אחת (מני רבות) יש ב'לשון הקודש' ולה כמה משמעויות, והיא תיבת ציר, כי משמעותה כאב (ישעיה כא ג) ומשמעותה שליח (כדכתיב, משלי כה יג, 'ציר נאמן לשולחיו'), לרמוז וללמד זה על זה, ולומר לך, כי כל כאב הוא שליח משמים, ובזה יזכה לפירוש השלישי של תיבת 'ציר' שהוא מלשון דלת (כמו 'הדלת תסוב על צירה', משלי כו יד), וכלומר שהכרה זאת היא היא ה'ציר', הפותח בפניו את כל השערים.

וכבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות, אמונה ובטחון לז), שבכוח תפילתו של כל יהודי ויהודי, לפעול כל משאלות לבו לטובה ולברכה תיכף ומיד. ומה שאנו רואים לפעמים שלא פעלה התפילה, הוא מפני שחסר לו אמונה בכוחה של תפילה, ואדם המאמין שבכוח תפילתו לקרוע קיעים ולפעול עבורו כל מאי דבעי, הרי הוא פועל ללא כל שהות כל משאלותיו.

ובאמת, כאשר יתבונן האדם בנפשו יראה היאך שהקב"ה עוזרו תמיד ומקבל תפילותיו וותחזק אמונתו בכוחה של תפילה, וכדמרגלא בפומיה דהרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע לומר אחר כל 'מי שענה' בסליחות, שיש לו 'מי שענה' על עצמו, היינו מי שענה לבונם בכל עת הוא יעננו, ומה שאין אומר כל אחד 'מי שענה' על עצמו משום שאין צריך לכתבו... כי כל אחד אחרי שמחשב ה'מי שענה' לאברהם וכו' יראה שאפשר לו להוסיף על עצמו מכל העתים שעברו (מאמרי שמחה לח).

וכה זעק הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע (בתוך כדי אמירת פרק צ"א שבתהלים 'יושב בסתר' וכו' לאחר הדלקת נר חנוכה), 'יקראני ואענהו', דוד המלך מגלה את אוזנו, שהקב"ה עומד ומכריז, 'יקראני ואענהו', רופט מיר און איך וועל אייך ענטפרען, און פארוואס ענטפערט ער נישט, ווייל מ'רופט איהם נישט'... (בתרגום -) בני אהובי, קראו אלי ואענה אתכם, אמלא כל רצונכם לטובה, ומדוע נראה לפעמים שאינו 'עונה', כי אכן אינו קורא אל ה'. ואין הכוונה שאינו 'מתפלל' כלל... אלא אף אם מתפלל מ"מ אין זה מתוך ההכרה וההרגשה כי רק על ידי התפילה תגיע אליו הישועה, דוגמת המבקש טובה מחברו בזמן שרק בידי חבר זה היכולת לעזרו.

פעם נסע הגה"צ רבי יהודה לייב קאסטלניץ צוק"ל (אביו של הרה"ק הרמ"ח סלאנים זי"ע) מטבריה לחז"ל אל בית רבו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע והייתה הנסיעה קשה ומשברת עצמות, תחילה היו נוסעים ביבשה מטבריה ועד חיפה, משם הייתה הנסיעה בדרך אניה בלב ים עד לאודסה, ומשם שוב ביבשה ברכבת הקיטור עד לגרודנא, ומשם לבית הרבי. אחר כל טלטולי הדרכים הגיע רי"ל בשעטומ"צ לחצר הקודש והסתופף בצילא דמהימנותא תקופת זמן כשהוא נהנה מזיו השכינה... בדרכו חזרה על הרכבת מגרונדא לאודסה והוא זקן וחלוש, ומתייסר ביסורי חולי מעיים הרגיש רי"ל כי גברו יסוריו למעלה ראש ואי אפשר לו לסבול, והיה גונח ונאנח מרוב יסוריו, נתיישב לצידו יהודי נשוא פנים שניסה לשאלו מיהו ומה מעשיו, ומדוע הינו גונח כ"כ, משראה היהודי כי יסוריו קשים ומרים פסק מלשאלו שאלות מיותרות, ורק אמר לו 'ווארט' מצדיקי אמת, הנה כתיב (תהלים פט כז) 'הוא יקראני אבי אתה, א-לי וצור ישועתי', כי הנה בכל מצב שיהודי נמצא בו, אם יעורר בקרבו לדעת כי הקב"ה הוא אביו אוהבו ומתוך כך יבוא לקרוא - הוא יקראני אבי אתה - בזעקת 'טאטעניו העלף' (אבי אבי עזור לי והושיעני), אזי קלי וצור ישועתי - יחיש לו הקב"ה ישועה שלימה במהרה (ותתהפך מידת אלוקים - הדין לרחמים וישועות).

הדברים נכנסו בלבו של רי"ל והחל זועק מקירות לבבו טאטעניו העלף, ומיד שכחו כאביו וכל יסוריו נמוגו כלא היו... וכן נמשך כל זמן נסיעתו ברכבת - במשך 'מעת לעת' שלם. ואף עלייתו על האניה היתה בדרך פלא, שלא ידע איך ישא בעצמו את כל חבילותיו ומטלטליו מהרכבת לאניה, והנה צץ לנגדו נער שסייע בעדו להעביר את כל

הדברים נכנסו בלבו של רי"ל והחל זועק מקירות לבבו טאטעניו העלף, ומיד שכחו כאביו וכל יסוריו נמוגו כלא היו... וכן נמשך כל זמן נסיעתו ברכבת - במשך 'מעת לעת' שלם. ואף עלייתו על האניה היתה בדרך פלא, שלא ידע איך ישא בעצמו את כל חבילותיו ומטלטליו מהרכבת לאניה, והנה צץ לנגדו נער שסייע בעדו להעביר את כל

שהזמן ל'השיגו' הוא בבין המצרים, והרי הדבר משול לשר ומלך גדול, אשר בעת שהוא יושב בביתו אזי אימתו מוטלת אשר לא כל איש ואיש יכול לבוא פנימה, ואין הפשוטים שבאנשים רשאים להיכנס לפני ולפנים. אך כשהמלך נודד במסעותיו ברחבי המדינה, בבחינת 'מלך בשדה', אז הוא קרוב לכל קוראיו ויאזין שזועת כל הקוראים בשמו וכל אחד יכול להרהיב עוז ולגשת אל הוד מעלת מלכותו, ולשאול ממנו כל, כאוות

יעשה הקב"ה^{טו}, ואפילו היוצא מפיו בסתמא - ללא דביקות אלא אמירה בעלמא גם זאת יעשה הקב"ה^{טו}. והתפילה מתקבלת ביותר דייקא בימים אלו - ימי בין המיצרים, וכדבריו הנודעים של הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (מסעי ד"ה אלה) בשם הרה"ק ה'מגיד' ממעורייטש זי"ע לבאר בפסוק (איכה א ג) 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים', שמרמו לכל 'רודף י-ה'

החפצים ללא בקשת תמורת ממון, אף על האניה חזר כל עת הנסיעה טאטעניו העלף... טאטעניו העלף... והיה רי"ל מספר כי מעולם לא עברה עליו נסיעה בלב ים בנקל כל כך כאותה נסיעה, הים היה רגוע מבלי רוחות סערה, ומשהגיע לחיפה וירד מהאניה על היבשה מצא מיד נער ישמעאלי שלקחו בפרדו לביתו בטבריה, וכל אותה העת ישב רי"ל וחזר בעצמו 'הוא יקראני אבי אתה - טאטעניו העלף שתהיה הנסיעה כראוי ובנקל'... וכל הטובות הללו עבור קריאתו 'טאטעניו העלף' שוב ושוב, ומשבאו קרא הערבי לעומת 'מקבלי הפנים' הבאתי לכם את ה'טאטעניו שלכם'.

טו. אין לך תפילה שאינה עושה רושם בשמי מרום ומעוררת רחמים, הנה איתא בגמ' (יומא סט:), שחז"ל ביקשו מהקב"ה להעביר מן העולם את 'יצרא דעבודה זרה', שהוא הוא שהחריב את בית המקדש הראשון והרג את הצדיקים והגלה את ישראל מארצם ועדיין מרקד בינינו, ישבו בתענית שלושה ימים ושלושה לילות ונמסר בידם כשהוא יוצא אש בדמות אריה מבית קדשי הקדשים, אמר להם הנביא לישראל היינו יצרא דעבודת כוכבים שנאמר (זכריה ה ח) 'ויאמר זאת הרשעה'. וכשתפסוהו נשמת ממנו שער אחד והרים את קולו וצעק, אמרו היכי נעביד דילמא חס ושלום מרחמי עליה מן שמיא, אמר להם הנביא הטילוהו בדוד העשוי מעופרת וסתמו את פי הדוד בעופרת שלא יישמע קולו חוצה (כטבע העופרת 'לשאוב' ולבלוע את הקול). ומתבאר בדברי הגמרא שאפילו יצר הרע דע"ז שללא כל ספק דינו ל... מ"מ, אם יצעק על ייסוריו ישמעוהו בשמים וירחמו עליו אף אם מחמת כן ימשיך להחטיא ולקלקל את העולם, מעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר, איש יהודי הצועק אל אביו שבשמים כמה רחמים יעורר בזעקתו, ובפרט אם יבקש ויתחנן להינצל מאותו יצר...

טז. וכבר כתב רש"י (לא ח) על כוחם ואומנותם של ישראל 'שאינ נושעים אלא בפייהם על ידי תפלה ובקשה', וממילא ידע האדם כי עיקר ה'השקעה' צריכה להיות בתפילה, כי רק על ידה תבוא אליו הישועה ויתמלאו משאלות לבבו. וכך אומרים משם הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע בדברי חז"ל (ויק"ר י ה) 'תפילה עושה מחצה', כי האדם בעצמו אינו מתפלל אלא 'מחצה', כלומר, שאינו משים כל יתרו וכל תקוותו בתפילתו, וסומך עצמו על עוד 'השתדלויות' על כן גם תפילתו עושה רק מחצה...

בדרך זה פירש הגר"י גאלינסקי זצ"ל את הפסוק (תהלים קמב א) 'משכיל לדוד בהיותו במערה תפלה', שלכאורה היה צריך לומר 'בהיותו במערה התפלל תפלה' וכיו"ב. אלא ביאורו, כי כשרדף שאול אחרי דוד, מצא דוד מערה פתוחה ונכנס לתוכה, באותה שעה סכנה גדולה נשקפה לחייו כי עתיד היה שאול לעבור על פתחה של המערה הזאת... מה עשה הקב"ה שלח לשם עכביש והלה טווה 'קורי עכביש' במהרה, עד שהיה נראה כמי שלא נגעה יד אדם בפתחה של מערה מזה עידן ועדנים, וכשעבר שם שאול לא העלה בדעתו כי דוד נכנס זה עתה לזאת המערה והינו שוהה בה, והמשיך בדרכו ונשארו חייו של דוד לעצמו כשלל רב (אוצר המדרשים, עיי' חומת אנך להחיד"א ש"א כא), וזהו משכיל לדוד בהיותו במערה - שאז בהיותו במערה וניצלו חייו השכיל והבין כי אין לו תקווה אלא בכח אחד והיא ה'תפילה'. כי רק בה תלוי האדם וכל הוייתו, ורק בזכות הכרה זאת ניצול מכל רע ונושע על אתר ע"י העכביש ששלח הקב"ה להצילו.

וכך איתא במדרש (שוח"ט, תהלים קמב) 'משכיל לדוד בהיותו במערה תפלה, כשהיה שאול ודוד במערה, ידע וראה שאין אדם עומד לא בממונו ולא בחכמתו ולא בגבורתו, ומהו עומד לו תפילתו, השכיל דוד וידע ואמר שאין טוב לו אלא תפלה', ועלינו להאמין ולהחזיק היטב בכח זה.

בר יאשיה (מסכת כלה פ"ב) 'כל המפנה עצמו מן העבירה ולא עשאה, אפילו הוא ישראל ראוי להעלות עולה ככהן גדול על גבי המזבח', והיה הדבר לזכרון - היינו שעצם המניעה מהעבירה תעמוד לזכרון לפני ה'.

ובתרגום יונתן (פסוק ג) איתא, 'ובכל דא חס לן למתלי עינן בן, ולא אסתכלון בחדא מנהון, דלא למחייבא בחדא מנהון ולא נמות במיתותא דמיתותן בה רשיעיא לעלמא דאתי, ודא יידבר לן ליום דינא רבא למכפרא על נפשתן קדם ה'". פירוש שנוהרו מלהביט בהם אפילו בהבטה בעלמא^ט, בכדי שלא יתחייבו מיתה, וזהירות זאת תעמוד להם לזכרון ולזכות ביום הדין הגדול והנורא, לכפר להם על כל עוונותיהם?

מוסיף הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה עבדיך נשאו) לבאר כי כ"כ גדלה מעלתם של שבי המלחמה, כאילו הקריבו עצמן קרבן לשם ה'. וז"ל. לא היו צריכים

נפשו. וכן הנמשל, כי בזמן הזה שהשכינה כצפור נודדת מקינה (משלי כו ח)... לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם" והוא עונה אליהם".

לזכרון לפני ה' - מעלת שמירת הקדושה ובפרט שמירת העיניים

בפרשתן (מטות לא נד), 'ויביאו אותו אל אהל מועד וזכרון לבני ישראל לפני ה', הקשה ה'אור החיים' הק', מדוע הפסיק והכניס זכרון לבני ישראל בין תיבות אהל מועד לתיבות לפני ה', ונראה מלשון הפסוק שבנ"י הם לפני ה', ובאמת ה'אהל מועד' הוא אשר לפני ה'. ותי' האוה"ח, עפ"י דברי חז"ל (שהש"ר על הפסוק שה"ש ד ב שיניך בעדר הקצובות) שבמלחמה זו היו טחין רפש וטיט על פניהם כדי שלא יסתכלו בעבירה, לכן סמך מאמר 'לפני ה' למאמרו 'לבני ישראל'. כי בני ישראל אלו ראויים להיות לפני ה'. כמאמר ר' אחאי

יז. ושמה יאמר אדם - היאך אתקרב אל הבורא ואין בידי עשות מאומה בעבודתו, ובפירוש אמרה תורה (שמות כג יט) ולא יראו פני ריקם, תשובתו בדברי ה'עבודת ישראל' עצמו בפירושו למסכת אבות (ב יד) ...לכך קל להתקרב עצמו אל הבורא יתברך בימים אלו משאר ימים, כדוגמא ומשל כשהשר יושב בפלטין שלו אז אינו בקל לבוא אצלו מחמת השומרים הסובבים אותו וגם צריך להביא לו תשורה גדולה לראות פניו, אבל כשהשר יוצא לדרך קל לבוא אצלו וגם תשורה מועטת נחשבה בעיניו... ומקבל אותו בסבר פנים יפות מחמת שהוא בדרך.

יח. וכן מתאמרא בשם הרה"ק מבערז'אן זי"ע שאין זמן המסוגל לקבלת התפילות כימים אלו אשר הם במצב של 'תפילה לעני כי יעטוף' ומן המצר קראתי י-ה - ענני במרחב. ונתנו רמז לדבר כי 'נחלה בלי מצרים' (515) בגימטריא 'תפלה', שעל ידי התפילה יזכה לסלק 'בין המצרים' ויהפכם ל'בלי מצרים'...

ומספרים שהרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא זי"ע היה מצווה לפעמים בעת שהגישו לפניו פיתקא דרחמי בבקשת ישועה גדולה, להביאם אליו בתשעת הימים, כי אלו הימים הינם ימים מסוגלים לפעול בהם כל מיני ישועות. יט. סיפור נפלא בגודל כחה של קבלה בעניני שמירת עניים, שמעתי מבעל המעשה, אחד מחשובי בני החבורה צדיק נשגב, לצורך בריאותו נצטווה הלה לרוחץ במי הים הגדול, ואכן, לשמור פקודת הרופא ירד הלה בעש"ק לטבול במי הים, שמה נכנס כשהוא לבוש עם משקפיים יקרות אשר לו, בעודו רוחץ במים הגיע 'גל' גבוה, שטף אותו ואת המשקפיים הפיל מעל פניו... הלה לא הרגיש בזה (כי אינו רגיל לשהות בים עם המשקפיים), ורק אחר מחצית השעה תפס את אשר אירע, מיד פתח בחיפושים אחר המשקפיים, כשבלבו מתנחל 'ייאוש' מהרגע הראשון, כיצד ימצא אחר זמן כה רב משקפיים שנשטפו בים הגדול... אלא שאחר רבע שעה, החליט בעוז ותעצמות, והכריז לפני חבריו, הנני מתחזק למשך השבוע הבא בשמירת עניים יתר על מה שהנני רגיל... וראה זה פלא, ברגע כמימריה אחר הקבלה, נתקלו רגליו במשקפיים, ומצאם שלמות להפליא...

כ. והזהירות מחטא הצילה אותם אף בגשמיות - שלא נהרג אחד מהם במלחמה, וכמו שכתב 'רבינו בחיי' (ד"ה עבדיך) וז"ל. זה היה פלא עצום, ומהניסים הגדולים שאירעו להם לישראל אירע להם כאן במלחמת מדין, שהיו (המדיינים) עם רב כחול אשר על שפת הים, והרגו ישראל מהם, ושבו מהם אלפים ורבבות, והכתוב מעיד שלא חסר מישראל אחד במלחמה, זהו שאמר (פסוק מט) 'ולא נפקד ממנו איש', והנס הגדול הזה (אירע להם) לפי שהיו שלמים בזכות, והוא שדרשו חז"ל (שבת סד). 'ולא נפקד ממנו איש - לדבר עבירה'.

הט אזנך למה שאמר הרה"ק 'השרף' מסטרעליסק זי"ע 'השומר עיניו יחיו בניו, ויגדלם בלא צער, ויציל אותם על ידי זה ממקרי הזמן' (אמרי קדוש עמ' קא), ומי אינו נזקק ל'סגולה' כזו לשמירה על בניו ולהצילם מכל צרה וצוקה...

באר הפרשה - פרשת מטות - מסעי

נמי, כיוון שבני ישראל שמרו עצמם מלחמוא א"כ נחשב כאילו הקריבו את יצרם בקרבן תודה (ולא הוצרכו אלא קרבן על הרהור העבירה, ותו לא מיד), וזהו אומרו 'ונקרב את קרבן ה' שהקריבו את עצמם כקרבן לפני ה' בשמירת עצמם מן היצר כ"א.

בפרשתן (מטות לב א), 'ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד'... ובסוף הענין כתיב (שם לג) 'ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת וכו', וכל הרוואה יתמה תמיהה רבתי, מדוע נתן משה רבינו את ממלכת האמורי ועוג מלך הבשן גם לחצי שבט המנשה, והרי רק בני גד וראובן

להקריב קרבן תודה על חסדו ונפלאותיו עמהם שהצילם במלחמה מידי הרב, כי אין לך קרבן תודה יותר מהקרבת האיש את עצמו לה', כמו שדרשו על הפסוק (תהלים נ כג) 'זובח תודה יכבדנני' - ודרשו בגמרא (סנהדרין מג:): דקאי על הזובח את יצרו ומתוודה עליו. והנה כתוב (ויקרא א ב) 'אדם כי יקריב מבם קרבן לה', מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם' והיינו אדם כי יקריב 'מכם' באם האדם מקריב מעצמו ומרצונותיו להקב"ה, הרי הוא 'קרבן לה', אך 'מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן' - אותם קרבנות שאדם מקריב מבהמותיו עליהם נאמר תקריבו את קרבנכם - קרבן זה נקרא על שם האדם שזהו קרבנו שלו. והכי

וכבר ביאר ה'אבן עזרא ע"ה על הפסוק (תהלים קיט לו) 'העבר עיני מראות שווא בדרכיך חייני', שלכן כתב הפסוק אחר 'העבר עיני - בדרכיך חייני' כי חיי האדם יאריכו אם לא ילך אחר עיניו.

וכן כתב בספר 'חסידי' (תצה) ועוד זכות ושכר גדול יש לו (לשומר עיניו)... כל דבר צער שהאדם סובל באותו ענין עושים טובה לזרעו שנא' יראה זרע יאריך ימים וכתוב אשרי בניו אחריו.

כתב הגה"ק החיד"א (יוסף תהלות), על הפסוק (תהלים קא ד) 'גבה עיניי ורחב לבב אותו לא אוכל', כי הנה ידוע מה שאמרו חז"ל (תענית ט.) על הא דכתיב (מלאכי ג י) 'ובחונני נא בזאת', שהקב"ה אומר שניתן לבחנו כביכול - כי כל הנותן צדקה ומעשר מתעשר, והרי יש כאלו שנותנים צדקה ומעשר, והיכן הממון הרב (המיליונים) שהם אמורים לקבל... אלא ביאורו, שאכן מן השמים נתנו להם המיליונים אלא שיש להם חורים בכיסם, וכל מה שנכנס נופל ונאבד, ומה הם החורים - מה שאינם משמרים עצמם בקדושה וטהרה, כי פגם העיניים וכו' מאבד מהאדם את השפע... ומעתה מבאר החיד"א, אם האדם הוא 'גבה עיניים' - שאינו משמר את עיניו, אזי אף אם הוא 'רחב לבב' - שמחלק כהוגן צדקה ומעשר, 'אותו לא אוכל' - אי אפשר שישאר בידו שפע טוב.

כ"א. והנה נאמר (לא נ) 'ונקרב את קרבן ה'... לכפר על נפשותינו לפני ה', ובגמ' (שבת סד.) 'אמרו אם מידי עבירה יצאנו, מידי הרהור עבירה לא יצאנו', הקשה הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אם אכן נכשלו בהרהורים מדוע המתינו עד עתה, ולא אמרו זאת מיד בשובם מן המלחמה. אלא, בתחילה היה נדמה להם שאין זה חטא כלל, כי מה בכך שהרהרו בליבם הרי לא בא הדבר לידי מעשה, אך לאחר שנאמרה פרשת הגעלת כלים - לטהרם מידי בליעת איסור, הבינו בעצמם שבליעה נחשבת כ'בעין', א"כ, אף עליהם לשוב ולבער מקרבם את הרהורי העבירה, ולטהר עצמם מבליעת האיסור בנפשם (ליקוטי הרי"ם בפרשתן ד"ה עבדך).

והנה נפסק בשו"ע (או"ח סי' פה ס"ב) שאסור להרהר בדברי תורה בבית הכסא ובבית המרחץ ובמקום הטינופת, וכתב הבאר היטב 'אם נכנס בלבו הרהור עבירה מותר להרהר שם בדברי תורה דהוי לאפרושי מאיסורא', ולכאורה צריך ביאור מדוע הותר לעבור על איסור הרהור בד"ת שם מפני האיסור שלא יהרהר, ומדוע נדחה איסור מפני איסור, אלא יש מקום לומר, שאם יהרהר בעבירה הוא עצמו נהיה מקום מטונף, עד שכל הדברי-תורה שיהרהר בהם לאחמ"כ ייחשבו לו כמהרהר בד"ת במקום ה'...

כתב הגה"ק החיד"א זי"ע (דבש לפי, מערכת ה אות ד) שלימוד מסכת מכות מועיל להינצל מהרהורים רעים, וסימן לדבר כי 'מכות' בגימטריא 'הרהורים' (466). ואילו הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע היה אומר שסגולה למחשבות רעות ללמוד פרשת 'הגעלת כלים'. ויתכן הטעם בזה עפ"י דברי החידושי הרי"ם הנ"ל, ש'הגעלת כלים' ו'הרהורים רעים' עניינם אחד - להוציא את בליעת האיסור...

מעשה בבחור שנכנס אל הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע וקבל בפניו על מחשבות הטורדות אותו, אמר לו הרה"ק שסגולה כנגד מחשבות ללמוד בכל יום ב' דיבורים של המהרש"א. אחר זמן אמר הבחור שעצה זו צחצחה לו את מוחו (בדרך אגב נוסף, שבכדי ללמוד מהרש"א יש ללמוד תחילה את דברי הגמרא... ואין סגולה כתורה ואין שמירה כתורה).

היו זהיר בכבוד חברך - שלא לבייש אדם מישראל

בפרשתן (מטות לא ד), וישלח משה אלף למטה אלף למטה, כתב 'בעל הטורים' (פסוק ו) 'והנשיאים לא שלח עמהם כדי שלא יתבייש שבט שמעון שנהרג נשיא משבטו' במעשה דזמרי (ואין לו נשיא לשלוח למלחמה), וללמדנו 'פרק נכבד' בהלכות 'כבוד הבריות', שאף שמצד הסברא היה נראה יותר לשלוח את גדולי הדור למלחמת מצוה זו, מכל מקום נמנע משה מלעשות כן כדי שלא לגרום צער ובושה לאחרים, והגם ששבט שמעון לא היו 'נקיים' לגמרי באותו מעשה (עי' סנהדרין פב. וברש"י כו יג). וישמע חכם ויוסף לקח עד כמה יש להיזהר ביותר שלא לבייש שום אדם מישראל^כ ואפילו אם הצדק עמו... ולא לגרום עגמת נפש לשום בריה בעולם^כ.

באו לבקש שברצונם להישאר בחו"ל ואילו שבט מנשה לא באו לבקש מאומה, ומבאר ה'צרור המור' (בפרשתן) כי אין לבני ישראל קיום והעמדה רק ע"י שמירת הקדושה מידת 'יוסף' צדיק יסוד העולם, ולכן לא יתכן להשאיר את בני גר וראובן לבדם ללא שישבו אתם יחד לכה"פ חלק מצאצאי יוסף הצדיק הלא המה חצי שבט המנשה^כ.

והנה, עומדים אנו בימי 'בין המצרים', ימי האבלות על חורבן הבית שאירע בימים אלו, והזמן גרמא לבנות 'בית מדור לשכינה' בקרבנו, וכמו שנאמר (שמות כה ה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ודרשו 'בתוכו' לא נאמר אלא 'בתוכם', בתוך כל אחד ואחד^כ, ועי"ז נזכה לבניין בית מקדשנו ותפארתנו במהרה בימינו^כ.

כב. נוראות מצינו בש"ך עה"ת (מטות, ד"ה ומקנה רב) לבאר את טעם הדבר מדוע לא רצו בני גד ובני ראובן לעלות עם יתר עם הקודש אל עבר הארץ הטובה והרחבה, אלא מאחר והם היו 'בדגל' אחד עם מחנה שבט שמעון (כי כך היה סדר הדגלים, שבדגל בני גד היו מטה ראובן ומטה שמעון), ולאחר שחטא זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, שוב לא רצו בני גד ובני ראובן להיות בכפיפה אחת עם 'חברים רעים' - כי חששו שמא אף בארץ ישראל יעלה חלקם להיות יחד עם בני שמעון, לכן העדיפו להשאר בחוץ לארץ עם 'חברים טובים' מאשר בארץ ישראל עם חברים שאינם טובים.

כג. וכך יש להעמיס בלשון הזמר 'י-ה רבון' למקדשך תוב ולקודש קודשין, שכפי פשוטו, הבקשה היא שישוב הקב"ה ויבנה בית מקדשנו ותפארתנו במהרה בימינו כי מחכים אנחנו לך. אך ניתן להעמיס בכוננתו שהקב"ה עומד ומבקש מאת כל יהודי באשר הוא - למקדשך תוב ולקודש קודשין - אנא, שוב תשוב למקדשך, זכור נא ימים מקדם, עת נשמתך היתה זכה ומצוחצחת, וכביכול היית מקום 'משכן' לשכינה הקדושה, וכמו שכתב ה'אור החיים' הק' על הפסוק (ויקרא כו יא) 'ונתתי משכני בתוכם', וז"ל, ע"ד אומרנו (תהילים עו ט) 'אהל שכן באדם', שיעיקר משכנו יתברך הוא תוך נשמות עם קדושו.

כיו"ב איתא ב'מסילת ישרים' (פכ"ו) על האיש המתקדש ביותר ש'הוא עצמו נחשב כמשכן כמקדש וכמזבח, ומעתה המאכל שהם אוכלים הוא כקרבתן שעולה על גבי האישים'. עתה אנא, שוב למקדשך, הפוך את לבך לקודש קדשים' ותזכה להשראת הקב"ה בקרבך.

כד. בדרך הרמז פירשו בלשון הכתוב (ירמיה לא טו-טז) 'כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה וגו' וישבו בנים לגבולם', ולכאורה נראה משמעות הלשון 'ישבו בנים' שהם ישובו מעצמם, והרי אי אפשר לומר כן, כי א"א להם להשיב את עצמם אם לא שהקב"ה ישיבם, ואם כן היה צריך לומר 'והשבתי בנים', ומדוע נקט לשון 'ישבו', גם יש לדקדק מדוע אמר 'לגבולם' ולא 'למקומם', אלא רמז יש בדבר, כי כה אמר הקב"ה 'מנעי קולך מבכי', אין צורך בבכי ובדמעה להשיב שבות עמי כבראשונה ולבניין בית מקדשנו, אלא הדבר תלוי ב'ישבו בנים לגבולם' אם הבנים ישובו 'לגבולות' השומרים אותם בתוככי הקדושה, אז תשוב השכינה הק' לשרות בישראל, ויתחדשו ימינו כקדם.

שמעתי מחכם אחד לרמז כזאת בדרך רמז ומליצה, דהנה 'ציון' בגי' 'יוסף' כידוע, ובהתחנן האדם לבוראו - ממקומך מלכנו תופיע ותמלוך כי מחכים אנחנו לך, משיבו השי"ת, 'מתי תמלוך בציון' - היינו מתי תשלוט על מידת יוסף הצדיק, כי אז תחזינה עיניך בקרוב ממש בשוב ה' לציון ברחמים.

כה. פעם ישב הגאון רבי ברוך בער מקאמעניץ צוק"ל בביהמ"ד, בשעה שאחד המגידיים נשא את דרשתו, באמצע הדרשה הרגיש שצריך לצאת, אך מפני כבודו של הדרשן נשאר לשבת על מקומו, ישיבה זו עלתה לו בקושי רב עד שפניו האדימו מרוב התאמצות, כראות הדרשן את פני רבי ברוך בער אמר בלבו שבוודאי האדמימות באה

באר הפרשה - פרשת מטות - מסעי

לדת טעמים לדבר, כי לא רצה הקב"ה להזכיר שם נשיא בשבט שמעון מפני זמרי שהיה ראש בית אב בשמעון, וכתב עוד טעמים לעניין יהודה ובנימין, אך כתב החיד"א שהם 'טעמים קצת חלושים', על כן כתב החיד"א בזה"ל, אבל אפשר יען שמדת רחמים לכסות מזמי בני אדם וחפץ בכבוד בריותיו וק"ו בכבוד שבט ישראל, לכן כיון דשמעון מן הדין היה למנוע ממנו תואר נשיא מטעם זמרי, רצה הקב"ה שגם יהודה ובנימין לפני שמעון ואחריו לא יכתב בהם נשיא, כדי שלא יתבייש שבט שמעון, דהא גם יהודה ובנימין לא נכתב בהם נשיא כמו שמעון, עכ"ל¹.

ברוך זה הלך גם הגה"ק החיד"א זי"ע (פני דוד מסעי אות ו) לבאר את האמור בפרשתן (מסעי לד יה-נג) 'ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחל את הארץ, ואלה שמות האנשים למטה יהודה כלב בן יפונה, ולמטה בני שמעון שמואל בן עמיהודה, למטה בנימין אלידד בן כסלון, ולמטה בני דן נשיא בקי בן יגלי, לבני יוסף למטה בני מנשה נשיא וגו', והמעייני ישים אל ליבו, כי בג' השבטים הראשונים, יהודה שמעון ובנימין לא נזכר בהם תיבת 'נשיא', ורק משבט דן ואילך כתיב 'נשיא', ומביא החיד"א בשם רבינו אפרים המעתיק תשובות רב האי גאון בשם מגילת סתרים

מרוב התרגשותו מהדרשה, על כן הפליג בדברים והאריך יתר על המידה. לאחר זמן כאשר בשעטומ"צ כילה הדרשן לדבר דבריו, נעמד רבי ברוך בער ממקומו, ומיד נפל והתעלף, לאחר שהשיבו את רוחו שאלו הרב הרמן ז"ל - אחד ממקורביו, האם צריך לקרוא לרופא, השיב לו רבי ברוך בער שאינו צריך לעזרה, וגילה לו מדוע נחלש כל כך. תמה עליו הרב הרמן מדוע לא יצא והלא מקרא מלא דיבר הכתוב 'בל תשקצו את נפשותיכם', ענהו רבי ברוך בער, יודע אנכי כי איסור תורה יש בדבר, אלא שאם הייתי יוצא באמצע הדרשה הרי הייתי מבייש בזה את הדרשן, ולא עוד אלא שכל הקהל היו סבורים שאין דעתי נוחה מדבריו, וכדי בזיון וקצף, על כן עשיתי מה שעשיתי במסירות גוף ונפש, כדי לא לבייש יהודי חלילה.

לעת זקנותו סבל המהרי"ל דיסקין זי"ע מחוסר סוכר (צוקער) בגופו, ועל כן היו מכינים עבורו קאווע (קפה) מעורב בסוכר הרבה, פעם אחת טעה הגבאי והכניס מלח בתוך ה'תה' במקום סוכר, וכפי רגילותו הטיל שם מלח במידה גדושה, והביא את הכוס לפני המהרי"ל, מבלי להגיד מאומה שתה את כל הכוס, ואף לא היה ניכר על פניו שום רושם. רק בגמר שתייתו הבחינה הרבנית בטעותו של המשמש, ונזעקה בחרדתה לשלום בעלה הגדול, ושאלה אותו, כיצד שתה את כל הכוס והרי סכנה יש בדבר (ובפרט כשהמלח מעורב בתוך משקה רותח שעי"ז נבלע בתוך הגוף), השיב לה המהרי"ל, נו, חז"ל כבר דברו אודות מעשה כזה, שהרי אמרו (ברכות מג:): 'נוח לו לאדם שיטיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים'...

כו. פעם הגישה הרבנית בזו"ש של גאב"ד טשעבין זצוק"ל לפניו לאכול, אך בטעות הניחה על השולחן כלי מאכל שאינם נקיים כל כך, והנה הטשיביני'ער רב היה איסטניס מאוד ולא היה מסוגל לאכול בכלים כאלו, אך מאידך אם יקום לרחוץ אותם ולנקותם תפגע הרבנית, ופשיטא ואין צריך לומר שלא יעלה על הדעת לומר לה לשטוף אותם... מה עשה, הכניס את הכלים לתוך בית ידו (שרוול) מבלי שישימו לב, והשים עצמו כאילו הוא זקוק לרחוץ ידיו, ושם - בעמדו על יד כיוור המים, כשאין איש רואהו ניקה את הכלים כדבעי... וכך הכניס את גאונו הנודעת בכדי שלא לבייש.

פעם בא אל הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויז'ניץ זי"ע אחד שלא היה מל"ו צדיקים... עם בנו שנעשה 'בר מצווה', ל'הנחת תפילין' אצל הרבי, אחר התפילה הניח היהודי מזונות ו'לחיים' על השולחן לכבד בהם את הרבי והחסידיים לכבוד השמחה, החסידיים עמדו נבוכים כי לא ידעו מה יעשו, שהרי לא יעלה על הדעת כלל לאכול מאכלים שכשורותם אינה מבוררת כ"כ, לאידך גיסא לא רצו לבייש אדם מישראל. עודם עומדים ומהרהרים כדת מה לעשות, חלץ ה'אמרי חיים' תפילין של רש"י, ניגש אל השולחן ולקח מעט 'מזונות' באמרו לחסידיים 'אף אני נוהג שלא לטעום כלום בין הנחת תפילין של רש"י להנחת תפילין דר"ת...' ובזאת נטל מעט מן ה'מזונות', הגישם למשמשו והורה לו להכניסם לחדרו למען יוכל לטעום מהם אחר תפילין דר"ת... וממנו ראו כל החסידיים ועשו אחריו, רוקנו את השולחן ולאידך לא טעמו מאומה, ונמצא שלא נכלם איש יהודי.

כז. ואכן זו היתה דרכם של גדולי הדורות להמעיט מכבודם ולבזות את עצמם בכדי שלא יגרם בושה לאחרים. וכך כתב הגה"ק רבי נפתלי כ"ץ זי"ע (סמיכת חכמים, שער ההכנה אות לד) 'שמעתי מנהג הגאון בעל הט"ז הג"ר דוד סג"ל,

יהושע תחתיו]. ותמה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, מדוע היו צריכים להיזהר שלא לגרום להם צער וחלישות הדעת, והרי העידה התורה עליהם שחטאו בנפשותם, ומה לנו ולכבודם. אלא מכאן ראייה - אף אם חטא רעך ובדין הוא שיבוזוהו כפי הראוי לו, אבל מכל מקום היזהר והישמר מלהענישו או לבזותו אפילו כפי הוא זה יותר ממה שמוניעו, שמכאן ואילך יש להיזהר בכבודו.

בא וראה עד כמה קשה היא צער הבושה^{כח}, שהנה נאמר בתורה (דברים כב יג-יח) פרשת 'מוציא שם רע' - באחד שנשא בת ישראל, ולאחר הנישואין הוציא

נוראות מצינו בדברי ה'מאירי' (ברכות כז:) המבאר במה שנאמר (לעיל יז ב) 'אמור אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחנות', ולא רצה הקב"ה לומר בן אהרן שהוא ירים את המחנות, כי אם היה עושה זאת אהרן עצמו היה נגרם חלישות הדעת יתירה לאותם חמישים ומאתיים מקטירי הקטורת, מאחר שהוא היה ה'בעל דבר' ועליו נחלקו, על כן חס המקום על כבודם וציוה זאת לאלעזר, וללמד דרך ארץ בכך שאף אם צריך להעביר נכבד ממשרתו אל יתנוה למי שבעבורו אירע הדבר [וכבאותו מעשה שהעבירו את רבן גמליאל מהנשיאות כי ציערו לרבי יהושע, ולא מינו את רבי

שהיה אומר הקידוש של שבת ויו"ט תמיד מתוך הסידור, ואמר הטעם מלבד שיש קדושה באותיות, שפעמים שמתארח אצלו עם הארץ או שמיסב עמו בבית אחד ע"ה שאינו יודע בעל פה הקידוש על נכון, וגם יתבייש לומר מתוך הסידור, על כן עושה הוא עצמו כן כדי שיעשה כן העם הארץ ולא יתבייש, ולפעמים היה אומר לו עשה כמוני לומר מתוך הסידור ומנהג ותיקין הוא'...

סיפר הגה"ק הרב מטשעבין זצוק"ל להרה"ח ר' לייבל סטעמפל שליט"א, נכדו של הרה"ק בעל ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע הי"ד, זקנך הרבי מבאבוב היה דר בעירנו טשעבין כארבע שנים, פעם אחת בנישואי אחד מצאצאיי, הזמנתיו לשמחת שבע ברכות, ואכן הוא בא בלוויית אביך - חתנא דבי נשיאה, תוך כדי ישיבתו שם הוציא הרבי מבאבוב מעות מכיסו ונתנם לחתנו בכדי שיואל לצאת לקנות בהם משקה להשקות הנאספים. ניגשתי אל הרבי ואמרתי לו שכאן אני בעל השמחה, כאומר עלי מוטל הדבר להביא משקה לשמח לבב אנוש, ענה לי הרבי ואמר הרי זה תוס' מפורש בש"ס שעל האורח להביא משקה לכבוד עם הנאספים, עניתי לו, שבמחילה מכבוד תורתו, בכל הש"ס אין תוס' כזה, והרבי מבאבוב שתק כסימן שהוא נכנע לדברי ומודה בטעותו. לימים מסרתי שיעור במסכת כתובות, ובאמצע השיעור מצאתי מפורש כתוב בדברי התוס' (כתובות נז: ד"ה השתא) 'לפי שדרך האכסנאי להשקות לבני הבית כדי למצוא חן בעיניהם', ובזה רבתה התפעלותי, שהרבי מבאבוב אפילו לא תיקן אותי ולא הראה לי את מראה המקום המדוייק אותו ידע לבטח, ואדרבה עשה עצמו כאילו הוא טעה, והכל בכדי שלא לביישני ברבים. הוסיף הגה"ק מטשעבין ואמר לרבי לייבל הנ"ל, הנה רבים מספרים 'אותות ומופתים' שהתרחשו בחצרו של זקנך הקדוש, אבל לדעתי סיפור זה הוא המופת הגדול מכולם.

כעין זה מסופר על גאון ישראל רבי חיים עוזר גראדז'ינסקי זי"ע, שפעם שוחח עם בחור אחד, והבחור הזכיר איזה מאמר בשם התוס' במסכת בבא בתרא דף מ"ט, אמר לו רבי חיים עוזר, אין שם תוס' כזה, אך הבחור המשיך להתמקח וטען בלהט שממש בו ביום ראה את דברי התוס', ואילו הגאון המשיך בשלו, משקם הבחור להביא גמרא מארון הספרים להראות שדבריו צדקו, מנע ממנו רבי חיים עוזר, וכך יצא הבחור משם כשהוא בטוח בעצמו שהדברים אכן כתובים ומפורשים בתוס' בבבא בתרא, ויהי כאשר בא לביתו ותיכף בדק ולא מצא, או אז הבין שרבי חיים עוזר מנעו מלהביא את הגמרא, כי לא רצה שיתבייש לעין כל.

כח. סיפר הרה"ח רבי יוסף מאיר זיידל זצ"ל, כי בעמדו בפרק 'האיש מקדש' יצא עליו קול הברה אשר בא בקשרי אירוסין עם נערה מעירו קאליש שבפולין, ובאמת לא היה בזה שמץ של אמת, וכמאמר העולם 'לא דובים ולא יער', ונפגעה הנערה עד עמקי נפשה, והיו לה בזיונות מרובים, ואף הוא נפגע משמועה זו שלא היה לו שום קשר לדבר. כעבור זמן מה התארס עב"ג בת הרה"ח ר' זלמן אייזנר הי"ד, ולא זכה לזש"ק במשך שש שנים מנישואיו. אחד מגיסיו (שוואגער) אשר היה גם גיסה של אותה נערה פנה אליו והציע לו שילך לפייסה על עגמת נפשה, אך הוא טען, מה לי לפייסה אחר שלא היה לי שום יד ורגל באותה 'שמועה רעה', ולא עוד אלא שאף אני סבלתי ונגרם לי צער מכל 'הפרשה', אך גיסו הרבה עליו בדברים, ומאחר שהיה זקוק לישועה נעתר לו. ועלה ביחד עם גיסו לביתה, הוא עמד בפתח הבית והיא עמדה כנגד החלון, וביקש ממנה סליחה ומחילה, ואכן היא אמרה בפה

באר הפרשה - פרשת מטות - מסעי

מלא מחול לך מחול לך. וסיים רבי יוסף מאיר את דבר המעשה בכהאי לישנא 'זאג וואס די ווילסט, איך ווייס נישט, אבער צו ניין חודשים האב איך געהאט א קינד' (אמור מה שתראה, אני איני יודע, אבל תשע חודשים לאחר מכן נולד לי בן). ותיכתב זאת לדור אחרון למען נדע עומק הדין, ובפרט בימים אלו, עד כמה נורא ואיום הוא זה שנגרם בושה לשני על ידו, ואין צריך לומר אם הוא מביישו בכוונה תחילה...

סיפר יהודי חשוב מתושבי בארא פארק שבארה"ב, הלה בר אוריין המתייגע על תלמודו במסירות נפש, ואף משמש כרב גדול בבית המדרש הסמוך לביתו. שמצאוהו צרות רבות ורעות, נהפך עליו הגלגל ובא עד כדי פת לחם ממש, כמו כן בת בוגרת יושבת בביתו אשר כבר זמן רב היא בפירקה ואינו מוצא עבורה זיווג הגון, ועל הכל נתדרדר אחד מבניו מדרך הישר, ובקושי הצילוהו אנשי חסד להעמידו על דרך טוב כדרך בני ישראל הכשרים. ביום מן הימים התיישב הרב הנ"ל, והחל מתבונן בנפשו על מה עשה לו ה' ככה. בתוך הדברים נזכר ממעשה שאירע לפני כעשרים שנה - שלמד אברך פלוני עמו ככולל, ופעם אחת בעת שהלה אמר את סברתו מפרי חידושיו ולזל בדבריו ולגלג עליהם, וחישב לעצמו - אולי קשר יש בין מצבי למעשה זה. וקיבל ע"ע לפייסו.

באותו היום יצא הרב לתפילת מנחה, והנה לנגד עיניו עומד 'ידיד' נעורים הלז, וישאלו איש לרעהו לשלום, אח"כ שאלו הרב, האם זוכר מע"כ את דבר המעשה מאז, ענה לו הידיד, אכן, אינני שוכח את ה'פגיעה' הנוראה מאז, ולא עוד, אלא שאז החלטתי שאם כן - שסברותיי אינם ראויות, סימן שאיני 'מתאים' ללימוד התורה, ומני אז עזבתי את הכולל, ועד היום הזה אין לי מנוח... (אותו רב ביקש שנפרסם מעשה זה ברבים, אולי יחוס הבורא ותהיה לו כפרה פורתא, ופתחון לישועה).

עובדא הוי אחד מחשובי בני ירושלים, איש נכבד ונשוא פנים, שכמה אינשי דלא מעלי נטפלו אליו, ויבזוהו בחוצות ירושלים 'בביזי בזיונות', נשוא פנים זה נשבר מכך מאד, ויפן אל בית רבו הגה"צ רבי זונדל קרויזער זצ"ל וסיפר לו מאי דהוה, אך רבי זונדל לא ענהו דבר. חזר היהודי ואמר לרבו, מורי ורבי, מדוע לא ישים הרבי לבו אלי, הרי כל כך שבור אנכי על שפלוני שפך את דמי ודם זרעי ברשות הרבים, אך עדיין לא ענהו רבי זונדל דבר. עד שנזעק אותו יהודי 'וכי על מה יש לי רבי ומורה דרך, אם לא עבור שיעמוד ויחזק את ידי בשעה שהנני עובר 'פעקל' (סאת ייסורים ובזויות)'. נענה רבי זונדל ואמר לו 'וכי לך יש 'פעקל', הרי לדברייך שפלוני בייש אותך, יש לך 'מתנה' גדולה - בהרבה טובה וברכה שתזכה על ידי בושה זו, וה'פעקל' של המבייש הוא... ותיכף חזר רבי זונדל לתלמודו.

והואיל והזכרנו את הטובה שיש למתבייש נביא מקצת מהני מילי מעלייתא בהאי עניינא.

ידוע דבר המעשה שהובא בגמרא (תענית כה), שבבית רבי חנינא בן דוסא שררה עניות גדולה, עד כדי לחם צר ומים לחץ, וזוגתו שנתביישה במצבה - שמכל בתי ישראל עולה העשן בארובה בערש"ק, ומביתה 'אין עשן ואין אש', לכן הייתה מסיקה את התנור בכל ערב שבת בלא חלות בכדי שיראו ויריחו את העשן המיתמר ועולה מן הבית, שכנה רעה הייתה להם, שהכירה היטב את מצבם הדחוק, ואף גם זאת שהתנור ריק מכל, וסתם בוערת בו האש, לכך נכנסה באחת מערבי השבתות אל ביתם, כאשר ראתה אותה הרבנית ברחו מהר אל החדר הפנימי מרוב בושה וכלימה, באותו רגע אירע נס מן השמים וכל התנור התמלא בחלות, עד שהשכנה צעקה לה, הביאי מהר את המרדה לרדות את הפת, ענתה לה הרבנית, אכן, לכך נכנסתי אל החדר - להביא את המרדה, ואמרו ע"ז בגמרא תנא, אף היא להביא מרדה נכנסה מפני שמלומדת בניסים.

ומקשה ה'שפת אמת' (על הש"ס, שם), וכי דיברה אותה צדקנית דברי שקר, והיאך אמרה לשכנתה שנכנסה לחדר להביא את המרדה, בזמן שבאמת נכנסה בכדי לברוח מהבושה, ומתרץ ה'שפת אמת' לא שיקרה אותה צדקת, אלא מכיוון שנתביישה כל כך ידעה שבוודאי יעשה לה נס, ונכנסה להביא מרדה ואמרה האמת.

כיוצא בזה מצאנו בדברי הגמרא (תענית כד:) שרב פפא גזר תענית על עצירת גשמים אך עדיין בוששו הגשמים מלהגיע, הלך רב פפא לסעוד מעט את לבו בדייסא, אמר לו רב נחמן בר אושפזתי, אולי יאכל מר עוד מעט דייסא, ועל ידי זה יבא המטר, חלשה דעתו ומיד החלו הגשמים לירד. כותב הגה"ק היעב"ץ זי"ע (שם) לקנטרו נתכוון כדי שיתבייש ויסבול בזיונו, בשכר זה תקובל תפילתו, יראה ה' בעניו וישיב לו טובה תחת בושתו, כי זהו כוחה של בושה, שהיא ממתקת את הדינים, ואף מביאה ניסים למעלה למעלה מדרך הטבע.

[פשיטא שאין לנו כל שייכות לעניין זה, וחלילה לנו לקנטר ולבייש את הזולת בכדי שתתקבל תפילתו ויראה ה' בעניו... ואין בידינו לדמות עצמנו לאותם האמוראים הקדושים ומי יעמוד בסוד קדושים... וכבר המליצו על כגון דא מה שאמרו חז"ל (קידושין פב.) 'טוב שברופאים לגיהנום', שהמבייש את חברו הרי הוא כרופא גדול - שמרפא את

והזמן גרמא להתחזק ביותר בעניין כבוד הבריות, שהרי כל חורבן בית המקדש נתגלגל על ידי שביישו את בר קמצא^כ, וכדאיתא בגמרא (גיטין נז.), 'תניא, אמר רבי אלעזר, בא וראה כמה גדולה כחה של בושה, שהרי סייע הקב"ה את בר קמצא, והחריב את ביתו ושרף את היכלו'.

לאידך, איתא בתלמוד ירושלמי (דמאי פ"א ה"ב) על רבי פנחס בן יאיר שהיה צריך לעבור בנהר גינאי, עמד וציווה למים שיפנו לו את דרכו, ואכן המים נערמו כמו בקריעת ים סוף, ורפב"י עבר את הנהר ביבשה

עליה שם רע שקלקלה תחתיו, ומבואר בגמ' (כתובות מו.) שלדעת רבי יהודה פרשה זו נאמרה דווקא במקום ששכר עדי שקר להעליל עליה שחטאה, ובאו לחייבה מיתה, ולבסוף נתברר שהיה בפיו עלילות דברים ודברי שקר, ועל כן 'ענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע' וגו', ולכאורה תמוה, שהרי אותו רשע רצה להביא אותה לידי מיתה, ומדוע נזכר טעם עונשו 'כי הוציא שם רע' ותו לא, ומוכיח מכאן רבינו יונה (שערי תשובה השער השלישי אות קיב ו"ל), והזכיר עון הוצאת שם רע, כי הוא העון הגדול יותר מן המבקש נפש לספותה, כי צער הכלימה מר ממות...

האדם בלא שום כאב וייסורי הגוף, אולם עליו נאמר 'טוב שברופאים לגיהנום', וכמו שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) 'המבזה את חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא'.

וכה היה מעשה אצל הגה"צ רבי יצחק טוביה ווייס גאב"ד ירושלים ת"ו זצוק"ל בהיותו מכהן כ"דיין' בק"ק אנטווערפן יצ"ו, והנה לפי המנהג הנהוג שם בכל 'סידור קידושין' מתכבד ה'מרא דאתרא', ורק אם הרב אינו נמצא בעיר אזי לוקחים אחד מהמוצי"ם (דיינים) לפי הסדר, והנה אחד מתושבי העיר עמד להשיא את בנו והזמין את הגרי"ט זצ"ל לסדר חופה וקידושין, והיה זה שלא כפי הסדר אלא שהגרי"ט לא היה מונח ראשו ורובו בעסקי כבוד... ולא היה בקי בהלכות ה'סדר'... ונענה להזמנה, קצף עליו רוגזו של אחד מה'בעלי-בתים' שהיה מקורב לאותו דיין ש'נגזל' ממנו הכבוד, ופתח פיו בדברי גידופין כנגד הגרי"ט באמצע ביהמ"ד לעיני כל הקהל על ש'גנב' את סידור הקידושין לעצמו, וגידף וחירף עד ש'אזיל סומקא ואתי חיוורא', אמנם הגרי"ט קיבל בדומיה את כוס הבזיונות ולא הגיב מאומה, ומיד החל את סדר לימודו. כעבור זמן מה, בשעה תשע וחצי התקשרו לבית הרב ורצו לדבר עמו, אך לא רצה להפסיק את ה'סדר' הקבוע לו לעוד מחצית השעה, ורק אז ענה לטלפון, והיה זה מהנהלת ה'עדה החרדית' שביקשו להטיל עליו את אדרת הרבנות בעיה"ק ירושלים...

ושמעתי מיודעי דבר, כי ה'החלטה' למנותו הייתה ממש באופן נפלא מבינתם, כי ה'הנהלה' התכנסה לדון אודות מינוי רב אחר, ובתוך הדברים נמנו וגמרו הכל על הגרי"ט, והיה זה ממש באותו הזמן בו קיבל את הבזיונות באהבה ובדומיה...

אחר הדברים האלה שימו לבבכם למשל נפלא... 'מעשה' בראובן שחמד לצון ופנה אל 'שמעון' ואמר לו, אם תשתה כוס מי שופכין (אשר כל בר אינש סולד מהם ומתרחק מהם כמטחוי קשת) תקבל ממני סך מאתיים דולר, חשב שמעון לעצמו, אכן מאוסים המים ומעלים צחנה, אך שוה לי לסבול בשביל סכום נאה זה, ושתה את הכוס, ותיכף עמד ראובן במילתו ונתן לו את הכסף. והחליט שמעון להתחכם אף הוא, ופנה אל ראובן, הבה נעשה הסכם בשנית - אם גם אתה תשתה כמוני - תקבל ממני מאתיים דולר, ואכן נטל ראובן את הכוס ומילא אותו במי שופכין ושתה, והחזיר לו שמעון את המאתיים דולר שקיבל ממנו מקודם... סופו של דבר נמצא שגם ראובן וגם שמעון שתו מים סרוחים לחינם... וכמה כסיל וטיפש שמעון הלזה... מה היית צריך להציע לראובן לשתות ולהחזיר לו את הכסף שקיבלת הימנו ובכך נשארתי עם מי שופכין ותו לא... אילו היית שותק אזי לכל הפחות היה לך מאתיים דולר... ובאמת אין צריך להוסיף כאן שום נמשל... אחרי שנתברר באר היטב כמה מרוויח זה המתבייש, אם כן כמה טפשות יש בדבר לענות בחזרה למי שחירף אותו, כיצד יאבד מאתיים דולר (מאתיים מיליארד דולר...) בידיים... כיצד הוא מוכן להישאר רק עם ה'מי שופכין' ותו לא...

כט. והנה לכאורה ה'צדק' היה עם קמצא, שהרי בר קמצא הפר את כל שמחתו כאשר הגיע לסעודתו, ולא היה מסוגל לשמוח בראותו את אויבו, ואף היה מוכן להפסיד את כל דמי הסעודה העיקר שילך בר קמצא לביתו, והיינו משום שכל הסעודה אין בה טעם במצב כזה... ואף על פי כן אקמצא ובר קמצא חרב ירושלים, כי גם אם אתה 'צודק' מכל מקום אסור לבייש את השני שאינו צודק ולשפוך דמו ברבים...

באר הפרשה - פרשת מטות - מסעי

בדיבור ובין במעשה, הריהו שקול כנגד שישים ריבוא מישראל שבזכותם נבקע הים, וראוי לו שיעשו עמו את הנס הגדול מן השמים.

אבינו אב הרחמן ינחמנו בקרוב, ויבנה בית המקדש במהרה בימינו, ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה כאשר דברת, בב"א.

בתוך הים, שאלוהו תלמידיו האם גם הם ראויים שיתרחש להם אותו הנס והמים יהפכו עבורם לחומה, ענה להם רבי פנחס מאן דידע בנפשיה דלא אקיל לבר נש מישראל מן יומי יעבור - שכל מי שיכול להעיד בנפשו שלא פגע ביהודי מימיו הרי ראוי הוא שיבקע הנהר בזכותו ויכול לעבור את הנהר. ומכאן שהשומר פיו ולשונו, ונוהר שלא לפגוע באיש ישראל חלילה בין

ל. סיפר הרה"ק מהרי"מ מראחמיסטריווקא זי"ע, שהרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זי"ע הכריז פעם בשבת מברכין מנחם אב קודם ברכת החודש, כי בשבת זו מנחמים מן שמיא לכל המצפים לישועתם לזש"ק שבקרוב יקראו בשם 'אב', באותה שבת היו שם יותר מחמישים אברכים אשר עדיין לא נושעו בפרי בטן וכולם נתברכו מפיו ונפקדו בזרע קודש.